

نشریه ترویجی

نقخ چیست؟

وزارت جهاد کشاورزی
معاونت ترویج و نظام بهره برداری
دفتر برنامه ریزی رسانه های ترویجی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نشریه ترویجی

نفخ چیست؟

وزارت جهادکشاورزی
معاونت ترویج و نظام بهره‌برداری
دفتر برنامه ریزی رسانه‌های ترویجی

- عنوان: نفخ چیست؟ ■
- نویسنده: دکتر علی منصوبی ■
- تنظیم متن و آماده‌سازی متن، جلد و چاپ: اداره تدوین متون ■
- ناشر: دفتر برنامه‌ریزی رسانه‌های ترویجی ■
- اجرای صفحه آرایی: حمیدپیرشن ■
- حروفچینی: نرگس بهارلو ■
- زمان انتشار: ۱۳۸۲ ■

فهرست

- ۴..... مخاطبین و هدف‌های آموزشی
- ۵..... مقدمه
- ۶..... تعریف بیماری نفخ
- ۷..... علت بوجود آمدن بیماری نفخ چیست؟
- ۸..... نشانه‌ها و تشخیص بیماری نفخ
- ۹..... پیشگیری از بیماری نفخ
- ۱۱..... درمان بیماری نفخ
- ۱۴..... خلاصه مطالب
- ۱۵..... پرسش و خودآزمایی

مخاطبین و بهره‌برداران نشریه

۱- دامداران روستایی و عشایری

۲- مروجین

هدف‌های آموزشی

خوانندگان عزیز شما با مطالعه این نشریه:

- به علت به وجود آمدن بیماری نفخ پی می‌برید
- با نشانه‌ها و چگونگی تشخیص بیماری نفخ در دام آشنا می‌شوید
- راه‌های پیشگیری از بیماری نفخ را فرا می‌گیرید
- با راه‌های درمان نفخ آشنا می‌شوید

مقدمه

روستاییان و دامداران عزیز می دانید که با نگهداری و پرورش گاو و گوسفند می توانید درآمد خانواده خود را بیشتر کنید. شما از شیر و گوشت این دام ها برای خانواده خود استفاده می کنید. همچنین با فروختن گوشت و شیر در بازار می توانید زندگی بهتری داشته باشید. برای نگهداری و پرورش دام باید نکته هایی را دانست تا دام ها سالم بمانند و شیر و گوشت آنها همیشه سالم باشد؛ تا درآمد شما از این راه روز به روز بیشتر شود.

یکی از چیزهایی که باعث کم شدن شیر و گوشت یا مرگ دام ها می شود، بیمار شدن دام های شما است. یکی از این بیماری ها، بیماری نفخ است. راه جلوگیری از به وجود آمدن این بیماری بسیار آسان است.

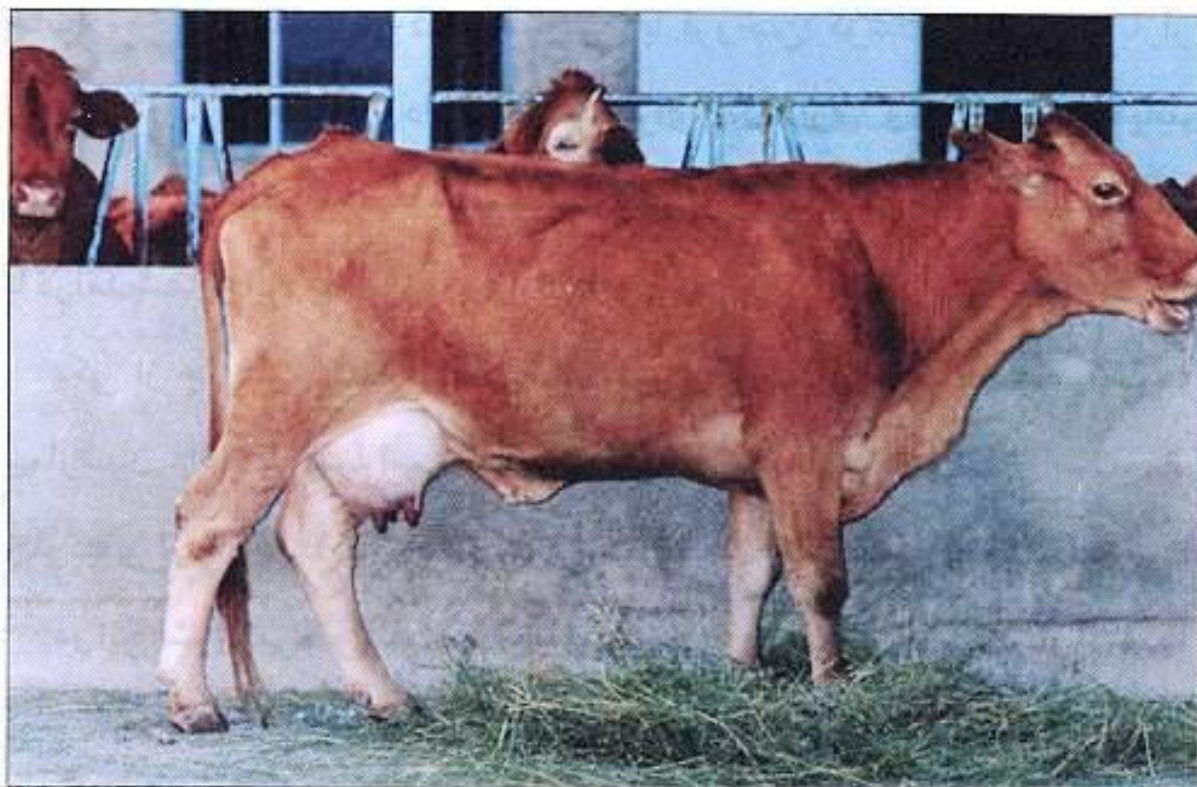
در این نشریه می خواهیم شما را با این بیماری و راه های پیشگیری از آن آشنا کنیم. شما پس از خواندن این نشریه و با انجام دادن کارهایی که گفته شده می توانید از به وجود آمدن نفخ در دام های خود جلوگیری کنید.

تعریف بیماری نفخ

نفخ در گاو و گوسفند حالتی است که گازهایی در شکم حیوان جمع می شود و نمی تواند از آن خارج شود. این گازها به دلیل هضم شدن غذا در شکم حیوان جمع می شوند. جمع شدن گازها باعث بزرگ شدن شکم حیوان می شود. بزرگ شدن شکم به ریه های حیوان فشار می آورد. در نتیجه باعث تنگی نفس و گاهی خفگی و مرگ حیوان می شود.

اگر نفخ خیلی شدید نباشد و حیوان نمیرد، باعث کم شدن اشتهای حیوان می شود. در نتیجه شیر حیوان به شدت کم می شود. اگر این حالت چند روز ادامه داشته باشد، حیوان لاغر و ضعیف می شود. گاهی هم زمین گیر می شود. اگر حیوان خیلی زود درمان نشود، شما مجبور می شوید دام خود را به کشتارگاه بفرستید.

نفخ باعث کم شدن شیر و کم شدن وزن و گاهی مرگ دام می شود.

شکل شماره ۱ - عدم درمان به موقع نفخ باعث ضعف و لاغری دام می شود

علت به وجود آمدن بیماری نفخ چیست؟

اگر حیوان نتواند گازهایی را که در شکمبه به وجود آمده از دهان خارج کند، نفخ به وجود می آید. بعضی از غذاها، بیشتر باعث نفخ می شوند. چریدن دام در مرتع یونجه یا شبدر، به خصوص در صبح زود که شبنم بر روی علفها وجود دارد، باعث نفخ شدید می شود. جو، چاودار، کلم، نخود و لوبیا هم باعث به وجود آمدن نفخ می شوند. خوردن بعضی چیزها مانند سیب، سیب زمینی و چغندر باعث بسته شدن راه خروج گاز از دهان دام می شود، در نتیجه دام نفخ می کند.

چریدن دام روی علفهای یخ زده یا شبنم زده در صبح زود باعث به وجود آمدن نفخ خطرناک می شود.

شکل شماره ۲ - از خوراندن زیاد علوفه و گیاه سبز به دامها پرهیز کنید

نشانه‌ها و تشخیص بیماری نفخ

اولین و مهمترین نشانه بیماری نفخ، بزرگ شدن شکمبه حیوان است. در این حالت سمت چپ شکم دام باد می‌کند. اگر نفخ شدید باشد، سمت راست شکم دام نیز باد می‌کند. دام‌هایی که نفخ دارند ناراحت هستند. به زمین می‌خوابند و بلند می‌شوند گاهی هم روی زمین می‌غلتند. دامی که نفخ دارد دچار تنگی نفس می‌شود و با دهان باز نفس می‌کشد.

حیوان نفخ دار زبان خود را خارج می‌کند و سر را به طرف جلو و بالا می‌کشد تا گردن راست و مستقیم شود. گاهی نیز آب دهان دام کف آلود است و از دهانش خارج می‌شود. اگر این نشانه‌ها را در دام خود دیدید ممکن است حیوان به بیماری نفخ دچار شده باشد.

نشانه‌های مهم بیماری نفخ، بزرگ شدن شکمبه و باد کردن سمت چپ شکم حیوان یا هر دو طرف است.

شکل شماره ۳ - از علائم نفخ، زمینگیر شدن دام است

پیشگیری از بیماری نفخ

پیشگیری از بیماری نفخ بسیار ساده است و از درمان آن آسانتر است. وقتی دام دچار نفخ می شود، شما باید برای دامپزشک، تهیه دارو و رفت و آمدهای دیگر پول زیادی خرج کنید. همچنین به دلیل کم شدن وزن و شیر و گاهی هم مرگ دام، ضرر می کنید. بنابراین پیشگیری، بهتر از درمان بیماری است.

مهم ترین راه های پیشگیری از بیماری نفخ

۱. پیش از بردن دام ها به چراگاه، مقداری علوفه خشک به آنها بدهید تا علف های تازه را بیشتر از اندازه نخورند.

شکل شماره ۴ - از چرای بیش از حد دام در مراتع خودداری کنید

۲. هرگز به دام‌ها علوفه خیس و مرطوب (تازه چیده شده) ندهید.

۳. از ابتدای فصل بهار علوفه شاداب و خیلی تازه به دام ندهید. پس از چیدن علوفه آن را مدتی نگه دارید تا مقداری از آب خود را از دست بدهد. سپس آن را به دام بدهید.

۴. هرگز به دام‌های خود علوفه یخ‌زده ندهید.

۵. بعد از خوردن علوفه تازه، نباید به دام آب بدهید.

۶. بهتر است در هر مرتبه که دام‌ها را به چراگاه می‌برید، دام‌ها را حدود ۲۰ دقیقه بچرانید. با این کار، مقدار علف‌های خورده شده که باعث نفخ می‌شوند، در شکم دام‌ها خیلی زیاد نمی‌شود.

۷. اگر مرتع و یا غذایی که در اختیار دام است و باعث نفخ می‌شود، بهتر است ابتدا به دام‌ها داروهای ضدنفخ بدهید سپس دام‌ها را به مرتع ببرید. داروهای ضد نفخ را می‌توانید تا دو بار در روز به دام‌ها بدهید. شما می‌توانید این داروها را از داروخانه دامپزشکی تهیه کنید. مقدار استفاده از این داروها را دامپزشک به شما می‌گوید.

۸. اگر داروی ضد نفخ نداشته باشید، می‌توانید از روغن خوراکی استفاده کنید. برای این کار، به هر ۱۰ کیلو آب موجود در آبشخور دام‌ها، ۲۰۰ گرم روغن اضافه کنید تا دام‌ها قبل از رفتن به چرا، از آن بخورند.

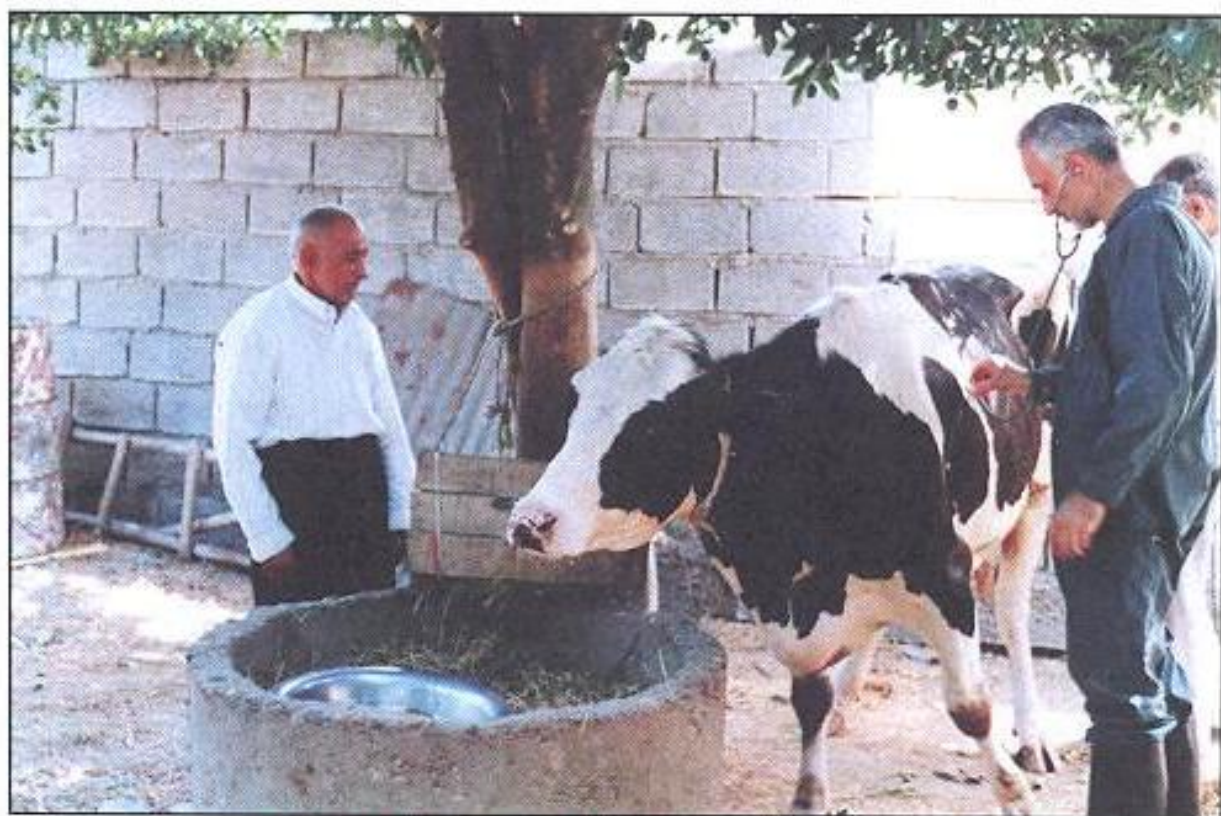
۹. به دام‌هایی که بسیار گرسنه هستند، هرگز غذای زیاد ندهید.

۱۰. توجه داشته باشید که در مزرعه غلات درو شده، همیشه دانه‌هایی بر روی زمین می‌ماند، اگر دام‌ها هنگام چریدن در این مزرعه‌ها بیش از اندازه از این دانه‌ها بخورند، به شدت نفخ می‌کنند.

هرگز به دام‌ها علوفه تازه، شاداب و مرطوب ندهید.

درمان بیماری نفخ

برای درمان بیماری نفخ راه‌های گوناگونی وجود دارد. اما بهتر است ابتدا به نزدیک‌ترین درمانگاه دامپزشکی بروید و از دکتر دامپزشک کمک بگیرید. او به شما بهترین و کم‌خرج‌ترین راه درمان نفخ را می‌گوید.

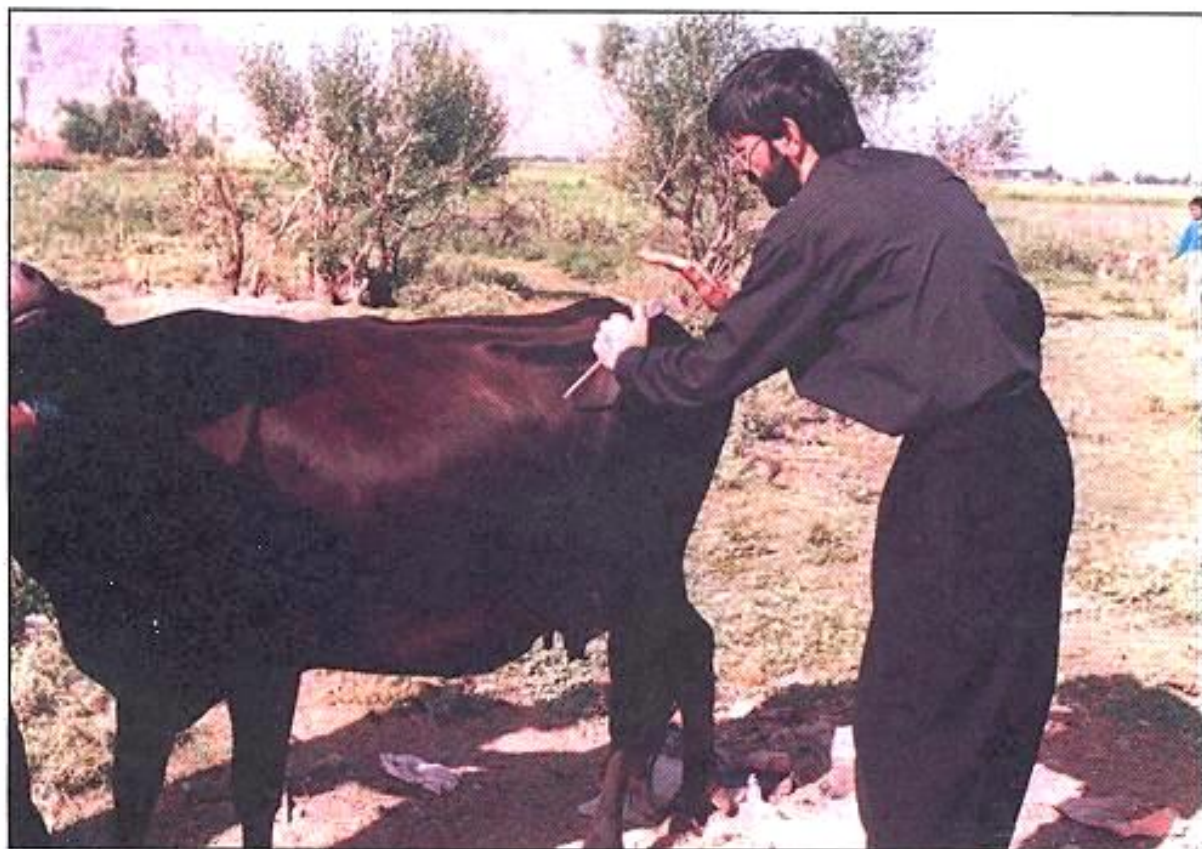
شکل شماره ۵- در صورت مشاهده کم‌اشتهایی دام، بلافاصله موضوع را به دامپزشک اطلاع دهید.

راه‌های درمان نفخ

۱. می‌توانید حیوان را مجبور کنید که در سربالایی راه برود. با این کار، گازهای جمع شده در شکم حیوان از راه دهان خارج می‌شود.
۲. راه دیگر، دادن روغن خوراکی به حیوان است. روغن خوراکی را می‌توانید در یک شیشه بریزید و به حیوان بدهید.

۳. استفاده از داروهای ضدنفخ، زیر نظر دکتر دامپزشک راه دیگر درمان است.

۴. هنگامی که نفخ خیلی شدید است و خطر ترکیدن شکمبه حیوان وجود دارد، می توان از تروکار استفاده کرد. تروکار، وسیله ای است که با آن در قسمت مثلث گرسنگی، سمت چپ حیوان سوراخی به وجود می آورند. از این راه، گازهای شکمبه حیوان خارج می شود. همچنین می توان داروهای ضدنفخ یا روغن ها را از این سوراخ وارد شکمبه کرد. بهتر است زیر نظر دکتر دامپزشک از تروکار استفاده کرد. همچنین این کار باید به وسیله یک فرد با تجربه انجام شود.

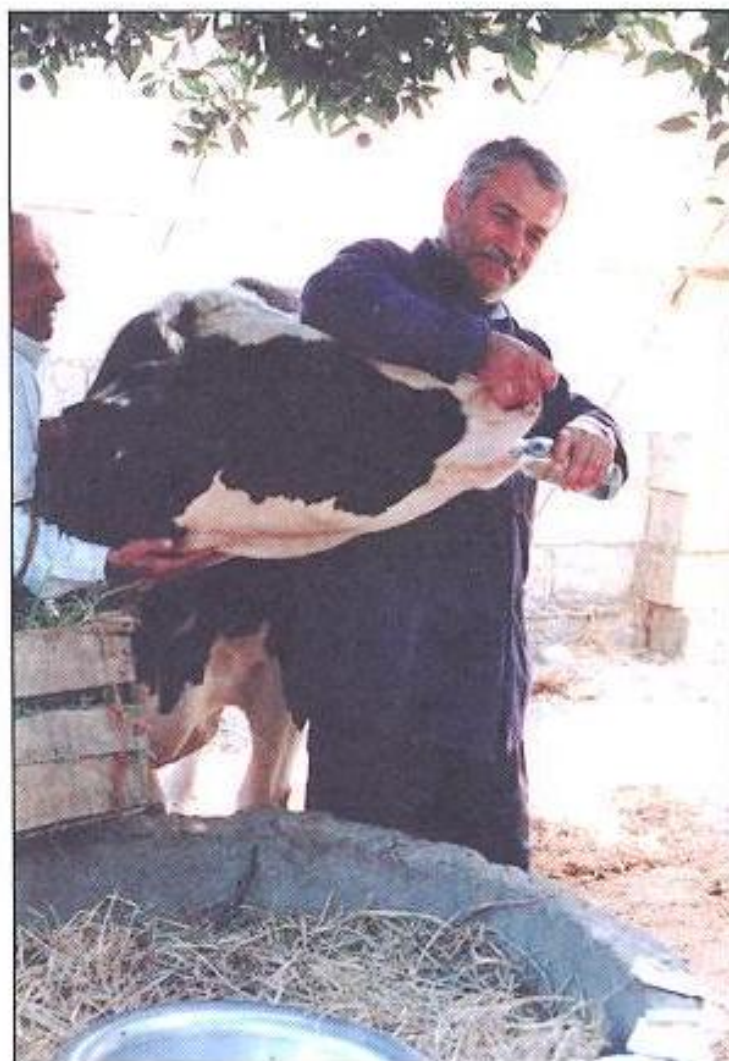
شکل شماره ۶ - استفاده خودسرانه از تروکار برای درمان نفخ موجب مرگ حیوان می شود این کار توسط دامپزشک یا فرد با تجربه باید انجام می شود.

۵. استفاده از لوله معدی نیز برای خارج کردن گازها از شکمبه حیوان مفید است. اما این کار، باید به وسیله دکتر دامپزشک یا کسانی که آموزش دیده اند انجام شود.

۶. برای کم کردن نفخ، می توانید یک تکه چوب را مانند دهنه در دهان دام

قرار دهید. با این کار، آب دهان دام، بیشتر ترشح می شود. زیاد شدن آب دهان به کم شدن نفخ کمک می کند.

۷. پس از دادن داروهای ضد نفخ به دام، بهتر است پهلوی چپ حیوان را مالش بدهید. با این کار دارو با غذای درون شکمبه مخلوط می شود و زودتر اثر می کند.

شکل شماره ۷ - خوراندن روغن یا دارو باید توسط دامپزشک یا فرد باتجربه انجام شود تا این کار موجب بروز خفگی در حیوان نشود.

همین که اولین دام را که نفخ کرده است دیدید، باید همه دام ها را از مرع خارج کنید. همچنین غذایی را که باعث نفخ شده است، فوری از جلوی دام ها بردارید.

خلاصه مطالب

۱. نفخ، یکی از بیماری های گاو و گوسفند است که باعث کم شدن وزن، کم شدن شیر و گاهی مرگ دام می شود.
۲. نفخ حالتی است که مقداری گاز در شکم حیوان جمع می شود و نمی تواند خارج شود. این گازها به دلیل هضم شدن غذا در شکم حیوان جمع می شوند.
۳. مهم ترین دلیل به وجود آمدن بیماری نفخ، استفاده زیاد از یونجه و شبدر است. به خصوص اگر تازه باشند.
۴. مهم ترین نشانه بیماری نفخ، بزرگ شدن شکم و باد کردن شکم دام است.
۵. برای جلوگیری از بیماری نفخ، باید از دادن علوفه تازه و مرطوب زیاد به دام ها خودداری کنید.
۶. پس از گرسنگی طولانی، هرگز به دام خود غذای زیاد ندهید.
۷. بهتر است از داروهای ضد نفخ، زیر نظر دکتر دامپزشک استفاده کنید.
۸. همین که اولین دام را که نفخ کرده است دیدید، همه دام ها را از مرتع خارج کنید. همچنین باید غذایی را که باعث نفخ شده است، از جلوی دام ها بردارید.

پرسش و خودآزمایی

دامداران عزیز، امیدواریم مطالب این نشریه را خوب و با دقت خوانده باشید. اکنون با پاسخ دادن به پرسش‌های زیر، آموخته‌های خود را آزمایش کنید.

۱. بیماری نفخ، چه مشکل‌هایی برای دام به وجود می‌آورد؟
۲. نفخ را تعریف کنید.
۳. مهم‌ترین دلیل به وجود آمدن بیماری نفخ چیست؟
۴. سه نشانه از نشانه‌های بیماری نفخ را نام ببرید.
۵. دو راه برای پیشگیری از به وجود آمدن نفخ را بنویسید.
۶. اگر داروی ضد نفخ نداشته باشید، به جای آن از چه چیزی استفاده می‌کنید؟
۷. دو راه برای درمان نفخ بنویسید.
۸. اگر یکی از گاوهای شما نفخ کرده باشد، برای بقیه گاوها چه کاری انجام می‌دهید؟

وزارت جهاد کشاورزی
معاونت ترویج و نظام بهره برداری
دفتر برنامه ریزی رسانه های ترویجی